

Положеннями звичаєвого гуманітарного права визначено, що діти, постраждалі внаслідок збройного конфлікту, мають право на особливу повагу і захист. Це положення відомо як правило 135¹. Практикою держав ця норма встановлюється в якості норми звичаєвого міжнародного права, що застосовується під час як міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів.

Міжнародні збройні конфлікти

Вимогу надати особливий захист дітям можна знайти в багатьох положеннях Четвертої Женевської конвенції і в додатковому протоколі. Ці статті стосуються надання продовольства, одягу і зміцнювальних засобів, а також турботи про дітей, які осиротіли або розлучені зі своїми сім'ями, поводження в разі позбавлення волі і розподілу предметів гуманітарної допомоги, Додатковий протокол I містить і більш загальне положення: «Діти користуються особливою повагою». Відповідні статті Конвенції про права дитини і Африканської хартії прав і добробуту дитини згадуються нижче.

Численні військові статuti і настанови вимагають особливої поваги до дітей і їх захисту. Ця норма визначається і в законодавствах кількох держав. Вона підтверджується також офіційними заявами та іншою практикою. Така практика включає посилання на загальну вимогу до особливої поваги і захисту, які були зроблені державами, які не є або не були на відповідний момент сторонами Додаткового протоколу I.

Неміжнародні збройні конфлікти

Додатковий протокол II встановлює, що «дітям забезпечуються необхідні турбота і допомога». Відповідно до Конвенції про права дитини держави повинні дотримуватися і забезпечувати дотримання норм міжнародного гуманітарного права, що стосуються дітей, вони повинні приймати «всіх можливих заходів з метою забезпечення захисту постраждалих дітей від збройного конфлікту, та догляду за ними». Аналогічні формулювання можна знайти в Африканській хартії прав і добробуту дитини.

Вимога особливої поваги до дітей і їх захисту міститься в інших міжнародних документах, які також стосуються неміжнародних збройних конфліктів.

Вимога поважати і захищати дітей під час збройного конфлікту викладається у багатьох військових статутах і настановах, які застосовні або застосовувалися під час неміжнародних збройних конфліктів. Вона підтверджується і іншою практикою, що стосується неміжнародних збройних конфліктів.

Ця норма згадувалася і в декількох резолюціях Ради Безпеки ООН і Генеральної Асамблеї ООН як загально, так і в зв'язку з конкретними конфліктами, такими як в Судані і Сьєрра-Леоне. В резолюції, що стосується дітей в умовах збройного конфлікту і прийнятої в 1999 році Рада Безпеки ООН закликала сторони в збройних конфліктах «приймати реальні заходи для зведення до мінімуму шкоди, що завдається дітям» під час збройних конфліктів».

Міжнародні конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в 1986 і в 1995 років, ухвалили резолюції, що підкреслюють, як важливо поважати і захищати дітей під час збройних конфліктів.

План дій на 2000-2003 роки, прийнятий XXVII Міжнародною конференцією Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в 1999 році вимагає, щоб всі сторони збройних конфліктів застосовували ефективні заходи щодо забезпечення того, щоб «дітям надавалися особливий захист, турбота і допомога», на які вони мають право.

Тлумачення

Практика показує, що особлива повага і захист, на які діти, постраждалих внаслідок збройного конфлікту, мають право, включають:

¹ Звичаєве міжнародне гуманітарне право, МККК, адреса доступу:
<https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/customary.pdf>

- захист від усіх форм сексуального насильства;
- утримання окремо від дорослих у разі позбавлення волі, якщо тільки вони не є членами однієї сім'ї;
- доступ до освіти, харчування та послуг охорони здоров'я;
- евакуацію із зони боїв для забезпечення безпеки;
- возз'єднання безпритульних дітей з їх сім'ями.

Комітет ООН з прав дитини наголошував, що найважливіші положення щодо реалізації прав дітей, охоплених збройним конфліктом, включають: захист дітей в сім'ї; гарантії необхідних догляду і допомоги; доступність харчування, медичних послуг та освіти; заборона тортур, жорстокого поводження або невиконання обов'язків по відношенню до дітей; заборона смертного вироку; збереження культурного середовища дитини; захист в разі позбавлення волі; надання гуманітарної допомоги і доступ до дітей для гуманітарних організацій під час збройних конфліктів.

Приклади національного законодавства²

- Закон про права дитини Білорусі встановлює, що діти розділені з сім'ями в результаті збройного конфлікту, повинні бути захищені і державні органи їм мають забезпечити матеріальну та медичну допомогу;
- У 1993 році в своїй першій доповіді Комітету з прав дитини, Філіппіни повідомляли, що:
 - Закон про спеціальний захист дітей оголошує «зони миру». Цей закон передбачає, що діти не повинні бути об'єктом нападу і мають бути об'єктом особливої поваги. Вони повинні бути захищені від будь-якої загрози, нападу, тортур або інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження.
 - В будь-якому регіоні, де відбувається збройний конфлікт, голова цього регіону повинен забезпечити соціальний захист і списки імен всіх дітей, які проживають в регіоні протягом 24 годин з моменту початку конфлікту.
 - В будь-якому випадку, коли дитина заарештована з причин, пов'язаних зі збройним конфліктом, він або вона має право... на негайну повну правову допомогу. ..
 - В підтримку закону про спеціальний захист, Збройні сили Філіппін видали в 1991 році меморандум про захист дітей під час військових операцій.
 - Інш...
- У 1994 році в своїй першій доповіді Комітету з прав дитини, Шрі-Ланка повідомила, що для дітей-жертв збройних конфліктів і біженців «є кілька нагальних потреб, які повинні бути виконані [включаючи] спеціальні питання здоров'я і потреби в харчуванні немовлят і дітей дошкільного віку...; догляд і реабілітація дітей, травмованих насильством».
- В Аргентині Кодекс військової юстиції карає «будь-якого солдата, який, в разі збройного конфлікту порушує положення, що регулюють особливий захист дітей»;
- Закон Азербайджану щодо захисту цивільного населення та прав військовополонених передбачає, що в разі евакуації цивільних осіб з окупованої зони, «особлива увага приділяється дітям, і їм повинна надаватись особлива турбота».
- Інше...

² Звичаєве міжнародне гуманітарне право, Практика, МККК, адреса доступу:

<https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-ii-icrc-eng.pdf>